

25.11.2022

Til Kommunal- og distriktsdepartementet

HØRINGSUTTALELSE FRA NETTVERK FJORD- OG KYSTKOMMUNER – NOU 2022:10 10 INNTektSSYSTEMET FOR KOMMUNENE

1. Innledning

Nettverk fjord- og kystkommuner (NFKK) viser til høring om NOU 2022:10 *Inntektssystemet for kommunene* fra Kommunal- og distriktsdepartementet.

NFKK er et tverrpolitisk nettverk som representerer 78 kommuner, fra Hammerfest i nord til Farsund i sør. Våre medlemmer er lokalisert langs kysten og kjennetegnes ved at de er vertskap for oppdrettsnæringen. Totalt utgjør de godt over 80 prosent av samlet produsert biomasse i Norge. NFKK har som hovedformål å synliggjøre og påvirke i saker som er relevante for kommuner langs kysten.

Inntektssystemutvalget ble oppnevnt 12. mai 2020. Utvalget fikk et bredt mandat til å foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene. I utvalgets anbefaling (NOU 2022:10) foreslås en ny inntektsmodell. Forslaget innebærer at kommuner som har fått penger fra Havbruksfondet vil få lavere inntekter.

NFKK mener regjeringens oppfølging av anbefalingene er et valg mellom arbeidsplasser, mer verdiskaping, energiproduksjon og levende lokalsamfunn, eller sentralisering av inntektsstrømmer til store byer og sentrale strøk. Velger regjeringen å følge anbefalingene, vil det resultere i mindre produksjon av mat og fornybar energi og færre arbeidsplasser. Det vil i så fall være å vende ryggen til fremtiden og bærekraftige løsninger.

Nettverk fjord- og kystkommuner har følgende innspill til høringen om NOU 2022:10 Inntektssystemet for kommunene:

1. NFKK mener utvalgets anbefalinger vil føre til sentralisering av inntekter i favør sentrale strøk og store byer, som vil medføre tap av motivasjon og gjøre det vanskelig for kommunene å legge til rette for levende lokalsamfunn og arbeidsplasser i distriktene og langs kysten.
2. NFKK mener at utvalgets vurderinger er unyanserte, og at det er direkte provoserende at utvalget holder utbytte fra eierne av kraftverk, eksempelvis Hafslund, utenfor

inntektsutjevningen. Det samme gjelder unntaket for eiendomsskatt i byer. At det i tillegg skal omfordeles i favør kommuner som ikke har eiendomsskatt gjør det hele enda mer uforståelig.

3. NFKK mener regjeringen bør forkaste utvalgets anbefalinger og holde fast på prinsippet om at lokalsamfunnene skal få igjen en vesentlig andel fra lokal verdiskaping basert på naturressurser.
4. NFKK mener at regjeringens fokus heller må vris til å øke kommunenes inntekter fra havbruksfondet, i tråd med Hurdalsplattformen.
5. NFKK mener utvalgets forslag vil gjøre det vanskeligere å utvikle flere arbeidsplasser og øke verdiskaping langs kysten.
6. NFKK mener forslaget vil ende med at vi ikke når regjeringens ambisiøse mål om å øke produksjon og eksport av sjømat, slik det er formulert i Hurdalsplattformen.

Etter at utvalget avga sin utredning, er det foreslått å innføre grunnrenteskatt på havbruk. Videre oppfølging av NOU 2022:10 *Inntektssystemet for kommunene* må sees i sammenheng med forslaget om å innføre grunnrenteskatt på havbruk.

Under følger en nærmere redegjørelse.

2. Kompensasjon for å legge til rette for næringsutvikling

Bærekraftig sjømatproduksjon er en av de viktigste næringene langs kysten, og har et stort potensial for videre utvikling og vekst. Sysselsetting i- og verdiskaping fra næringen har bidratt til utvikling av kystsamfunn og til å sikre «*lys i husene*», og til inntekter til fellesskapet gjennom skatt og kjøp av tillatelser til å drive oppdrett. Aktiviteten har også bidratt til økonomiske ringvirkninger gjennom opprettelsen av lokale leverandørmarkeder.

For mange fjord- og kystkommuner er utviklingen av havbruksnæringen ensbetydende med utvikling av kystsamfunnene. Det er utfordrende å skape bærekraftige samfunn basert på kompetent arbeidskraft og produktive bedrifter utenfor sentrale strøk. Dette er blant annet godt dokumentert i stortingsmelding 18 (2016–2017): "*Bærekraftige byar og sterke distrikt*" og stortingsmelding 29 (2016–2017): "*Perspektivmeldingen 2017*". Havbruk er en av få næringer som i framtiden kan skape høyproduktive arbeidsplasser med god lønnsevne i mange kystsamfunn.

Bærekraftig utvikling av næringer som lakseoppdrett er særlig avhengig av tilrettelegging og aksept i mange lokalsamfunn på kysten. Vi ser at befolkningen har høyere tillitt til næringen i kommuner som har oppdrett. Ønsket vekst, som har stor nasjonal oppmerksomhet og prioritet, innebærer et gjensidig behov for å redusere sårbarheten og sikre mer attraktive og velfungerende bo- og arbeidsregioner langs kysten.

Økt sjømatproduksjon vil øke behovet for kompetente arbeidstakere, som vil ha behov for lokalsamfunn som tilbyr gode skoler, trygge skoleveier, godt barnehagetilbud, et rikt kulturliv, idrettsarenaer og kritisk samfunnsinfrastruktur m.m. Havbruksnæringen må bidra i utviklingen av kystsamfunnene som gjenytelse for å drive produksjon av sjømat i den kommunale sjøallmenningen. Havbrukskommunene har derfor vært tilfredse med innføringen av Havbruksfondet og produksjonsavgiften.

NFKK mener utvalgets anbefalinger vil føre til sentralisering av inntekter i favør sentrale strøk og store byer, som vil utgjøre tap av motivasjon og gjøre det vanskelig for kommunene å legge til rette for levende lokalsamfunn og arbeidsplasser i distriktene og langs kysten.

Sentralisering av kapital trekkes selv frem av utvalget som konsekvens av anbefalingene; «Hvis vi ser på kommunene gruppert etter sentralitet kommer de mest og nest mest sentrale kommunene positivt ut med utvalgets forslag, mens de minst sentrale kommunene i sum kommer negativt ut.» (side 53).

Det er bred politisk enighet om å bremse sentraliseringen gjennom ulike politiske virkemidler. Utvalgets forslag vil derimot bidra til å akselerere sentraliseringen. NFKK mener det er svært uheldig at utvalget anbefaler å «straffe» vertskommunene for oppdrett, som har lagt til rette for utviklingen av en av våre viktigste næringer med tilhørende ulemper som den også bringer med seg. Det vil i ytterste konsekvens bidra til å redusere interessen for å utvikle mer sjømatproduksjon i Norge.

Det vil være nær sagt umulig å få distriktskommuner til å avgi naturområder til rådighet uten kompensasjon, noe som igjen vil gi mindre produksjon av mat og fornybar energi og færre arbeidsplasser.

3. Unyanserte anbefalinger som straffer kystkommunene

Utvalget foreslår ikke å utjevne inntekter fra eierkommunenes kraftinntekter. Det er de store bykommunene som sitter på de største eierpostene i kommunalt eide kraftselskaper. Utvalget forskjellsbehandler dermed eierkommunenes inntekter fra kraft og vertskommunenes inntekter. Dette gir et unyansert bilde av kommuneøkonomien og bidrar til ytterligere sentralisering av kommunenes inntekter til sentrale strøk.

Videre foreslår utvalget å overføre eiendomsskatt til kommuner som ikke har innført eiendomsskatt. Kommuner som ikke har innført eiendomsskatt er i hovedsak kommuner i sentrale strøk som ligger i nærheten av større byer. I en situasjon med energikrise og mangel på fornybar energi er det et stort paradoks at utvalget foreslår at vertskommuner for vindkraft må dele sine inntekter fra eiendomsskatten med kommuner som ligger langt, langt borte fra ulempene og konfliktene med slike anlegg.

NFKK mener at utvalgets vurderinger er unyanserte. Det er direkte provoserende at utvalget holder utbytte fra eierne av kraftverk, eksempelvis Hafslund, utenfor inntektsutjevningen. Det samme gjelder unntaket for eiendomsskatt i store byer. Som også er holdt utenfor inntektsutjevningen. At det i tillegg skal omfordeles i favør kommuner som ikke har eiendomsskatt gjør det hele enda mer uforståelig.

4. Anbefalingene vil motvirke næringsutvikling

Utvalgets anbefalinger truer regjeringens mål om å øke norsk eksport utenom olje og gass med minst 50 prosent innen 2030 og sikre at størst mulig grad av videreforedling av våre naturressurser skjer i Norge. På den måten kan vi sikre at naturressursene våre gir merverdi til samfunnet gjennom lengre verdikjeder, flere sysselsatte og større eksportinntekter. Videre truer anbefalingene også regjeringens ambisjoner for havbrukssektoren, som vil legge til rette for videre vekst for å skape flere arbeidsplasser, mer bearbeiding, større verdiskaping og økte eksportinntekter. For å sikre en helhetlig politikk med fokus på bærekraft og distriktsutvikling er regjeringen nødt til å bygge opp under fortrinnet som ligger i oppdrett av fisk i kystnære strøk og fjorder, som også inkluderer et fokus på innovasjon, ny teknologi og nye produksjonsformer.

NFKK mener utvalgets forslag vil redusere havbrukskommunenes rolle i næringsutviklingen og gjøre det vanskeligere for kommunene å legge til rette for levende lokalsamfunn. Forslaget er en uthuling av prinsippet om at kommunene skal få noe igjen for å legge til rette for havbruksvirksomhet, og det strider med prinsippene i Hurdalsplattformen. Konsekvensene av å røre Havbruksfondet vil i verste fall føre til at kommunene ikke legger arealer til rette for næringsvirksomhet, noe som vil gi mindre

produksjon og eksport og færre arbeidsplasser langs kysten.. Dersom regjeringen tar utvalgets anbefalinger til følge, vil de sette en av få vekstnæringer i distriktene i en svært uforutsigbar situasjon. NFKK mener det finnes andre bedre og mer forutsigbare måter å sørge for rettferdig fordeling av overskuddet fra oppdrettsnæringa, eksempelvis gjennom Havbruksfondet.

Fem år med Havbruksfondet viser at kommunene i større grad er positive til å legge til rette for vekst innen oppdrett. Samtidig har innbyggerne blitt mer positive, fordi de ser at kommunen får noe igjen. Som gjenytelse for å kunne drive produksjon av sjømat i den kommunale sjøallmenningen, må oppdrettsnæringen bidra i utvikling av kommuner som er gode å bo og arbeide i. I denne sammenheng må en ikke glemme at mange kommuner og deres innbyggere «bare ser merdene», de har få eller ingen arbeidsplasser og de opplever bare ulemper. Lokale skatteinntekter fra havbruk må derfor ikke miste sin motiverende kraft gjennom å inngå i kommunenes inntektssystem.

NFKK mener forslaget vil medføre at regjeringens ambisiøse mål om å øke produksjon og eksport av sjømat slik det er formulert i Hurdalsplattformen, ikke kan oppnås med det framlagte forslaget. Å bygge sterke havbrukskommuner er avgjørende for en rekke kystsamfunn, og det er et viktig samspill mellom næringen og kommunen. Myndighetene må bruke de virkemidler de har for å legge til rette for en økning innen havbruk, herunder øke kommunenes andel fra Havbruksfondet.

NFKK mener regjeringen bør forkaste utvalgets anbefalinger og holde fast på prinsippet om at lokalsamfunnene skal få en vesentlig andel fra lokal verdiskaping basert på naturressurser, i tråd med regjeringsplattformen.

5. Avsluttende merknad

Utvalgets anbefaling innebærer en omfordeling av inntekter fra distrikts- og naturressurskommuner til sentrale strøk og byer. Dette medfører en sentralisering av inntektene som er i direkte strid med regjeringens mål om at kommunene og fylkene skal få en mer sentral rolle i næringsutviklingen, for å kunne legge til rette for levende lokalsamfunn og arbeidsplasser i hele landet. Utvalgets anbefalinger er videre i strid med Distriktsnæringsutvalget (NOU 2020:12 Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn), som mente at inntektssystemet må gi distriktskommuner insentiver til å legge til rette for verdiskaping. Forslaget strider også imot regjeringens politikk om å øke kommunenes inntekter fra havbruksfondet.

NFKK mener regjeringen bør forkaste utvalgets anbefalinger og holde fast ved egen politikk i tråd med regjeringsplattformen og partiprogram, og videreføre prinsippet om at lokalsamfunnene skal få en vesentlig andel fra lokal verdiskaping basert på naturressurser gjennom at vertskommuner skal kompenseres for å legge til rette areal for naturressursnæringer. NFKK registrerer at medlemmer av regjeringen, inkludert både statsminister Støre og fiskeriminister Skjæran, ved flere anledninger de siste ukene har presisert at forslaget om grunnrentebeskatning skal innrettes slik at det kommer vertskommunene til gode. NFKK avventer en klargjøring av hvordan innretningen skal bli i praksis, men ønsker igjen å understreke at utvalgets forslag er på kollisjonskurs med disse uttalelsene.

Regjeringens oppfølging av anbefalingene er et valg mellom arbeidsplasser, mer verdiskaping, energiproduksjon og levende lokalsamfunn, eller sentralisering av inntektsstrømmer til store byer og sentrale strøk. Velger regjeringen å følge de unyanserte anbefalingene, vil det gi mindre produksjon av mat og fornybar energi og færre arbeidsplasser. Det vil i så fall være å vende ryggen til fremtiden og bærekraftige løsninger.